

POD LIPO

POGOVORI
S SLOVENSKIMI ZADRUGARJI

DRUŽINSKI
MESEČNIK ZA VSE,
KI SO DOBRE VOLJE

LETO III.

ŠT. II.

LJUBLJANA, 15. NOVEMBRA 1926

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

POD LIPO

LEPOSLOVNI DRUŽINSKI MESEČNIK

LETO III.

LJUBLJANA, 15. NOVEMBRA 1926

ŠTEV. 11.

UREDIL ANTON KRISTAN

M. K.:

GLASNIK REVOLUCIJE.

Nekaj potrebnih besedi ob 50-letnici smrti Ferdinanda Freiligratha.

Ferdinand Freiligrath je bil eden tistih pesnikov, ki ne soglašajo s starim puhlim rekom „Politična pesem — umazana pesem“; bil je nasprotno naziranja, da mora umetnik v dobi velikih borb biti predvsem borec. Le tako velja kot človek in le tako bo živela njegova umetnost.

Kako je postal demokrat, sodrug del. razredu in s tem revolucionarni pesnik, nam pripoveduje sam. Prejel je od pruskega kralja neko nagrado in zanj se je moral osebno zahvaliti na dvorskem plesu v Koblencu. Ko je v preprostemu fraku stopil v dvorano, ga je prezirljivo gledala vsa sijajna gospoda. Poznali so ga, a nihče ni hotel govoriti z njim. Ko pa je nadvojvoda dalj časa govoril z njim, so ga vsi pozdravljali in se mu laskali, da ga poznajo itd. „Tisti večer in tisto uro sem postal demokrat. In ta demokrat,“ pravi Freiligrath sam, „se je kmalu trdno, in neomajno priključil onim, ki so se na vso moč upirali reakciji.“ Postal je rebel, in ko je izšla njegova zbirka „Glaubenbekenntnis“, je bila v 8000 izvodih razposlana, prodana in obenem — prepovedana! Minister Eichhorn pa je zapovedal, da Freiligratha zapro. Ta pa je poznal nemško gospodo in zato bival v Ostende, kjer ga oblast ni mogla doseči.

Tako je pričel svoje izgnansko življenje. Leta, ki jih je skrbipolna živel v Bruslu, Ropperswylu in Londonu so bila leta plodonosnega ustvarjanja. V takem življenju človek naravnost hlasta po življenju in govori brezobzirno najvišje resnice. In izdal je l. 1846 v Švici zbirko revolucionarnih pesmi „Ča ira“. Tu stoji že z vso svojo krvjo z delavci proti nasilnikom, potonil je v množico in postal njen pre-

bogat član. Iz množice za množico je pel silne pesmi borbe in upanja. V vsaki pesmi se čutijo udarci, ki zabijajo žeblje v krsto despotizma in obenem tešejo zibel svobodi. A še ni dosegel viška svoje pesmi. Čuval je v sebi svoje strune za l. 1848. Veroval je v zmago revolucije. Že je nameraval iti v Ameriko, a revolucionarna vihra ga je vodila v Porenje, v Düsseldorf. Kmalu pa je spoznal, da je vsa akcija „že vnaprej skažena“. Takrat ni obupal, položil je v usta palih žrtev besede:

— — — — —
Gorje vam, varali smo se. Le štirje dnevi so minili, in strahopetno ste zgubili, kar smo si smelo priborili!

— — — — —
Kar vam je dala naša smrt, zatrto vse, izgubljeno — o vse natanko čulo naše je uho tenko vглаšeno.

— — — — —
Kaleče žito palo je, ko v marcu smo izkrvaveli, svobode marčno setev so nedozorelo vam poželi. Le tu pa tam se rdeči mak mrtvaški kosi je otel — o da tako bi srd, naš rdeči srd vam v srcih še živel!

— — — — —
In vendarle — saj še živi! O to tolaži nas, preveč vam že je dal, preveč odvzel vam čas. Preveč so vas teptali, preveč so vas suvali, trli, da bi minil vam srd — verujte nam, ki smo umrli. Srd še živi, živi in se zbudi, ker mora se zbuditi, svetovni revoluciji bo moral zmago priboriti.

— — — — —
Oborožite se! Borite se, da sužnji svet, ki mi ležimo v njem, bo suženjstva otet.

— — — — —
Pesem je vžigala. Zato je bila koj prepovedana in pesnik aretiran in zaprt. Pet tednov preiskovalnega zapora, nakar je bil Freiligrath postavljen pred porotno sodišče. Bil je oproščen. Postal je sotrudnik Marxovega vodilnega „Novoga renskega časopisa“ in to ne le kot pesnik, marveč tudi kot publicist in politik. Pod silno iz dneva v dan rastočo reakcijo je pel svoje najkrepkejše pesmi in ko je dosegla reakcija svojo kulminacijo (najvišjo točko, višek) je Freiligrath zapel, kakor nikoli. Oblast je prepovedala „N. r. časopis“ in v poslednji številki 18. maja 1849 je napisal Freiligrath krepko pesem: „Slovo novemu

renskemu časopisu“, ki ga v svojem brzem prevodu objavljam. „Slovo“ je naj-lepši primer Freiligrathovih verzov. Jasna, smela misel v krepkih, udarjajočih verzih. Trdna vera je v njih, neupogljiva. Bil je glasnik revolucije, njen zvesti borec. Njegov glas je silen, ljudi zmagujoč. Dolgo

po njem je delavska poezija pogrešala njemu slične bojne fanfare.

Po nekaj letih prognanskega življenja v Londonu, se je vrnil brez vsega v domovino, kjer je 18. marca, na dan, katerega glasnik je bil, 1876. leta umrl.

Nam se je takrat rodil Cankar...

Ferdinand Freiligrath:

SLOVO „NOVEMU RENSKEMU ČASOPISU“.

Ubil me ni odkrit udar,
le izza hrbtú me lahko je umoril.
Zapadni najnižji barbar
najnižje prostaštvo je storil.
Iz zasede je padel smrtni udar,
iz temè je planilo bodalo —
tako sem nasilno umrlo, vendar
še kot truplo ponosno ostalo!

Na ustnih porog in uporni posmeh,
a v roki bleščeče bodalo,
tako sem poslavljaló se pri ljudeh
in v smrti „Upor!“ še kričalo.
O vem, da z veseljem so Prusi in car
soli natrosili na mojo gomilo —
a poslala je Pfalška pozdrav in Madžar:
troje salv mi-pozdrav je nosilo.

In revež, v siromašne cunje odet,
prsti je natrosil na mojo glavo,
blagoslovil je truplo delavni prolet
s svojo trdo rokó in žuljavo.
Proletova žena, proletova hči
sta venec iz rož in majev povili,
in da mi pekoče rane hladi,
sta z vencem mi rane pokrili.

In zdaj mi zdravstvuj, ti borbeni svet,
zdravstvuj, krvaveča armada,
zdravstvuj mi, armada borečih se čet,
zdravstvuj od iztoka vse do zapada!
Zdravstvuj, zdravstvuj! — a ne za vsekdar!
Saj niso zatrli duha, le življenje!
O bratje, še planem vam v svet kot vihar,
ko čas me pozove v vstajenje.

Ko bo v plamenih poslednji naš boj
poslednjo krono razbil kakor steklo,
in ljudstvo poslednjo bo sodbo izreklo,
spet znova, armada, pojdem s teboj —
z besedo in mečem, ob Donavi, Reni, povsod!
In svoboda, od vseh opljuvana,
sramotno izdana, sramotno teptana,
bo vladala delavski rod!

Prevel K—čič.

Ferdinand Freiligrath:

SVOBODA! PRAVICA!

Posameznih porazov ni treba se bati,
le-ti pripravljajo k zmagam naróde,
jih vsodbujajo v borbi neustrašeno stati,
glasno zahteváje: Pravice! Svobode!

Presveti sta sestri združeni redno,
zvestó, z odpornim korakom vsaka se trudi!
Kjer pravica, tam svoboda je vedno,
in kjer je svoboda, pravica je tudi.

Prevel Čulkovski.

Radivoj Rehar:

FARAON.

Kdo si, ki v noči govoriš
z molčečim govorom nocoj
in se v obraz trpeči moj
zlovešče spačeno režiš?

Si Tutanhamon faraon,
mogočni egipčanski kralj,
ki vračaš iz neskončnih dalj
v sedanjoj se, temán fantom?

Poznam po blesku te oči,
vladarski gesti tvojih rok,
izdaja te prezir globok
do vseh nekronanih ljudi.

Razdrt že davno je Karnak,
le piramide pri Gizéh
o tvojih pričajo ljudeh;
minljivosti svareči znak.

Porušen je mogočni grad,
kjer bil si slavljen in čaščen,
kjer bil si v krogu lepih žen
najvišji cilj poltenih nad.

Razjedel davno že je čas
kar ljubil si, sovražil kdaj,
čemu še vračaš se tedaj
nezvani faraon med nas?

Ti se ne ganeš, ti molčiš
in le pomilovalen smeh
v demonskih ti igra očeh;
besedam mojim se smejiš!

Le smej se, kralj, v tem smehu skrit
globok in silen je prezir,
pred njim kopni moj prejšnji mir,
ugaša vere moje svit.

Razdrt že davno je Karnak,
le piramide pri Gizéh
o tvojih pričajo ljudeh;
minljivosti svareči znak.

In vendar tisočletij pet,
pet silnih, prošlo je zaman:
v verige suženjstva vkovan
človeški rod je in proklet.

Zamaknjen v kron in žezel čar,
v bogove lažne verujoč,
je danes, kot je bil nekoč,
tiranov svojih vdan čuvar.

Porušen je mogočni grad,
kjer bil si slavljen in čaščen,
kjer bil si v krogu lepih žen
najvišji cilj poltenih nad.

In vendar danes — ko takrat —
najvišji cilj, najvišja slast
je žen in mož — poltena strast
odeta v svilo in škrlat.

In licemerstvo in zavist
cvetita še, kot nikdar prej
časti se laž po zemlji vsej...
Zaman trpel je bedni Krist!

O, vse je kakor je bilo:
še vedno tvoj živi Egipt
in je v samoti mračnih kript
strohnelo mu samo telo.

A duh njegov, ta duh živi,
živi in ž njim ti sam živiš,
zlovešče spačeno režiš
v obraz se bednih naših dni.

Čulkovski:

GRISKA ONUČIN IN NJEGOVA ŽRTEV.

(Nadaljevanje.)

Revolucija se je med tem bližala svoji najvišji razvojni točki. Meščanske stranke, kakor tudi desničarski socialisti, so se vedno bolj bali naraščajočega vpliva boljševikov in nevarnosti, da bi se mogli polastiti oblasti. V septembru je zato buržuazija poskusila pohod na revolucionarni Petrograd in general Kornilov se je s svojimi pristaši pomikal od

zapadne fronte proti prestolici, da jo zasede, razžene Sovjet in uvede zopet oblast železne roke. V tem usodepolnem trenutku so pa vse socialistične struje spoznale veliko nevarnost, ki preti od reakcije in so skupno nastopile proti nji. Petrograjsko delavstvo in vsa petrograjska garnizija, ki je štela tiste dni 60.000 mož, in je imela veliko realno moč in velik

moralni vpliv, ker ona je bila, ki je omogočila marčno revolucijo. Od takrat jo niso poskušali kontrarevolucionarjev, da jo premeste iz Petrograda kam drugam ali na fronto, da tako oslabe revolucionarno oporo in vpliv glavnega mesta, premotili in je ostala kot čuvarica pri ognjišču revolucionarnega ognja. Ta garnizija se je v tem odločilnem trenutku dvignila na branik svobode. Pod pritiskom demokratičnega javnega mnenja je morala vlada izdati povelje za aretacijo Kornilova kot izdajalca revolucije.

A s tem še nevarnost ni bila odstranjena. Častniški zbor, gojenci vojaških institutov, dijaštvo, uradništvo, predvsem pa kozaštvo, je komaj čakalo prilike za udar. Javno so zahtevali razpusta vseh sovjetov. Na Donu je general Kaldin, h kateremu je pribežal s severa, preoblečen v pripróstega vojaka, tudi ubegli general Kornilov, ustanovil svoje kozaško atamanstvo in je v svojem proglasu objavil, da se bo od tu boril proti zločincem in pogubiteljcem „narodne“ Rusije.

Veleagrarci in industrijci s konservativnim meščanstvom so v „svetu revolucije“ (nasledniku dume), dosegli s pasivnostjo socialistov sklep, da vlada razpusti in prepove sovjete. To je vzbudilo med masami velikansko ogorčenje. Vse revolucionarno vojaštvo, polk za polkom, velikanska večina delavskih mas in malega kmetstva, se je v tem trenutku postavila na stran boljševikov, ki so branili sovjete, kot največjo in edino pridobitev revolucije, v katero so imeli zaupanje. Da bi vlada presekala glavno korenino sovjetov v svoji neposredni bližini je izdala ukaz, da imajo vsi petrograjski polki, ki se že čez celo poletje nahajajo v garniziji, odriniti takoj na fronto. To je bilo seveda zopet olje v razburkani ogenj. Garnizija se ni pokorila.

V začetku novembra bi se imel vršiti v Petrogradu drugi „Vseruski Kongres Sovjetov“. Buržuazija je delala na vse kriplje, da bi ta kongres preprečila, a socialisti-menjševiki, internacionalisti in desničarski socialrevolucionarji so skušali kongres zavleči na nedoločen čas. Ker pa je centralni Sovjet razglasil, da se vrši kongres nepreklicno 7. novembra, kakor je sklenil prvi kongres, pod vsakim pogojem in so mase to odločnost pozdravile, so si desničarji premislili in sklenili udeležiti se kongresa. Skušali so samo

vplivati na izvolitev delegatov, da bi ne dobili boljševiki večine.

Kongres so potem desničarski govorniki skušali prepričati, da so boljševiške parole nesmisel, utopija in v danem trenutku nevarne za sam obstoj revolucije. Poskus prevzema oblasti, da bi bil zelo riskanten in bi lahko izigral vso revolucijo reakciji. Če bi po zahtevi boljševikov hoteli skleniti takojšen mir, bi imelo to za državo v kakoršnem stanju se v tem trenutku nahaja, naravnost katastrofalne posledice, težka bremena in ponižanja. Prekinitve vseh stikov z antanto bi pa povzročilo blokado, čemur bi morala slediti nepopisna beda. Edino koalicijska vlada, sestavljena iz vseh strank (a brez boljševikov) in pa vzdržanje fronte proti Nemcem, dokler ne bo mogoče doseči častnega miru, bi po njihovem mnenju moglo rešiti Rusijo.

Kongres je molčal. Slišali so se tu in tam klici:

„Izdajalci!“

„Prodanci!“

„Podrepniki buržuazije!“

Nato je Ljenin, ki je zopet javno nastopal, prečital pripravljeno proklamacijo na vse narode sveta:

„Rusija javlja vsemu svetu, da hoče skleniti mir z vsemi narodi in pozivlja delavski razred v vseh državah, da jo v tem oziru podpira in vpliva na svoje vlade!

Ko bodo druge države prejele naš miroljuben poziv, pa se bodo še kljub temu hotele z nami nadalje vojevati, da nas popolnoma uničijo, bo to med njihovimi lastnimi državljanji vzbudilo nevoljo, oči se jim bodo odprle, da bodo spoznali svojega pravega sovražnika in zatiralca in izbruhnili bo svetovna revolucija.

Mi odklanjamo vsak imperijalizem, hočemo — mir brez aneksij in odškodnin, na podlagi samoodločbe narodov —.“

Viharno navdušenje in odobravanje vsega kongresa.

„V notranjosti pa bo naša prva naloga, razdelitev zemlje med vse, ki jo hočejo obdelovati. Zasebna lastnina se odpravi, vsa produkcijska sredstva so last skupnosti, last države.“

Prihajale so brzojavke, ki so prinašale pozdrave vojske z vseh delov fronte in od krajevnih sovjetov iz vseh delov velike države in so izražale pripravljenost

stati neomajno na strani Sovjetske oblasti.

Medtem se je pa pripravljala vlada in buržuazija, da udari na kongres. Po mestu so se nepričakovano pojavile kozaške patrulje in oboroženi kadeti. Petrograjski mestni občinski svet je zasedal noč in dan in izdajal proteste in ukrepe proti boljševiški nevarnosti in iz „sveta revolucije“ se je organiziralo obširno akcijo za „spasenje Rusije“. Povsod se je govorilo, prepiralo in sklepalo kompromise, ki so se pa čez par ur zopet rušili, medtem ko so boljševiki šli nevzdržno naprej po svoji premissli, jasno začrtani poti. Vlada je imela svoj sedež v Zimskem dvorcu, Kongres Sovjetov je pa zasedal v Smolnem inštitutu, bivšem vzgojevališču za aristokratske hčere. Kontrarevolucionarji so imeli ves prometni aparat v rokah in so Smolni inštitut izločili iz telefonskega in telegrafskega omrežja, tako da ni mogel ne prejemati ne oddajati nikakih poročil. In še nekaj dni po prevzemu oblasti se je mogla sovjetska vlada za razširjanje svojih proklamacij posluževati edinole brezžične postaje, katere osobe je ž njo simpatiziralo. (Ko so zasedle po trdovratnem odporu rdeče čete telefonsko centralo, so začele napudrane telefonistkinje vihati nosove, so pobrale svoje klobučke in plaščke in so šle domov. Stopile so v štrajk, ker niso marale imeti posla z delavci, ki so tako neolikani in razširjajo tako neznošen smrad po znoju —. Od male peščice uslužbencev, ki so ostali na svojih mestih, so se morali delavci naučiti najpotrebnejših manipulacij, da je telefon za silo deloval.) Vendar je pa buržuazija podcenjevala organizirano in oboroženo moč Sovjetov. Ko so kozaki na povelje mestnega komandanta Polkovnikova začeli vdirati v tiskarne, kjer so se tiskali sovjatom naklonjeni listi in so njihove proklamacije, papirnat material in stavek zmetali na ulice, so se mahoma pojavili na ulicah oklopni avtomobili z rdečimi vojaki, katerim so sledile nepregledne kolone rdečih gardistov in vsa petrograjska garnizija. Še tekom noči je imel po nekaterih hudih spopadih, rdeči vojaški revolucijski odbor vsa javna poslopja v svojih rokah. Proti jutru se je moral udati tudi Zimski dvorec, potem ko je bojna ladja „Aurora“ oddala nanj nekoliko strelav. Ministre so aretirali in poslali v Petropavlovsko trdnjavo, edino predsednik Kerjenski je ušel.

Tako je bil Kongres Sovjetov še tekom svojega zasedanja postavljen pred gotovo dejstvo, da je imel res vso oblast v svojih rokah.

Kerjenski je medtem skušal v Hatčini pridobiti armado s fronte, da jo pelje nad uporni Petrograd. A večina armade se ni več zanj brigala. Pač pa so se zbrali krog njega častniki, vojaški gojenci, meščanski del vojaštva in general Krasnov s kozaki. Vsekakor precejšnja sila, ki se je pomikala proti Petrogradu. Na Nevskem prospektu* se je elegantno občinstvo že na tihem veselilo, da bo skoraj rešeno boljševiške prevzetnosti. Tedaj je pa sovjetska vlada glavno poveljstvo rdečih čet poverila izvrstnemu strategu in častihlepemu stotniku Muravjovu, ki je čez noč iz številnih vojaških oddelkov, ki so se brez vodstva potikali po okolici glavnega mesta, sestavil močno udarno silo in uvedel v njo s podporo rdečega revolucijskega odbora strogo disciplino, kar je bilo tem lažje, ker se je vojaštvo samo rado pokoravalo, ko je videlo za kaj gre. Tako se je že v par dneh posrečilo rdečim polkom razbiti Kerjenskega čete pri Carskem selu, in je bila s tem glavna neposredna nevarnost za Sovjete odstranjena. (Trajalo je sicer še cela tri leta, da se je popolnoma utrdila njihova oblast, vendar so v vsej tej dobi pokazali toliko žilavosti in tako politično spretnost, da se mora z njihovim obstojem tudi za prihodnjost računati.)

*

Prehod k sovjetski oblasti po ostalih krajih države je bil izvršen brez velikih pretresljajev na podlagi duševnega preokreta krajevnih sovjatov. Samo v nekaterih večjih mestih, kakor v Kijevu in v Moskvi, kjer so trajali krvavi poulični boji celih osem dni, je bil prehod dokaj dramatičen.

Lebedev, ki je pripadal zmernejšim socialistom, se je moral neprenehoma boriti proti nezadovoljnim „hujskačem“ v lokalnem sovjatu, katerih je bilo vedno več. Bal se je, da bi se z zboljševiziranjem rudarjev ne razrušil rudniški produkcijski ustroj, čemur bi sledila brezposelnost in beda. Do sedaj so vodili posle še stari uradniki-strokovnjaki in je kolikor toliko kljub kaosu na gospodarskem polju še funkcioniralo. A nezadovoljneži so jim

* Najživahnjša ulica in glavno šetališče meščanstva v Petrogradu.

očitali, da izrabljajo svoja mesta in golju-fajo delavce za zaslužek.

„Mogoče imajo prav, pa kaj naj stori-mo? Če jih poženemo, kdo jih naj nado-mesti? Rudniška družba bi potem ne ho-tela odpravljati našega premoga, ne ho-tela bi nam pošiljati denarja za izplačila in nobenih materialov. Mi sami tega ne zmoremo, ne poznamo zvez uprave in ni-mamo še nobenih garancij in zaščite od vladne strani.“

Ko pa je padla provizorična vlada, je tudi Lebedev uvidel, da bo moral podleči. Sklicali so shod. Prišlo je tudi nekaj Pro-horovcev delati „štimungo“ in par voja-kov je bilo navzočih, ki so hodili v za-ledju iz kraja v kraj, da poročajo ljudstvu o položaju v vojski.

Lebedev otvarja:

„Sodrug! Svarim vas pred nepremišljenimi dejanji. Ne dajte se zapeljati od ljudi, ki bolehajo na kroničnem nezado-voljstvu. Vsak nepremišljen, v trenutni ekstazi izvršen korak bi izrabila buržuazija, da nas diskreditira in nas oropa zad-njih pridobitev revolucije!“

„Kaj čenčlaš? Nismo vedeli, da si tak strahopetec!“

Njegovi tovariši so ga branili:

„Kako se držnete očitati strahopet-nost možu, ki je vse svoje življenje po-svetil ideji socializma, ki se je že boril za našo stvar, ko ste vi drugi še prižigali za carja sveče po cerkvah. Možu, ki je že leta 1905 stal v prednjih vrstah revolu-cije.“

„... In jo pomagal „zafurati“!“

„Danes je za dosego naših ciljev treba najti drugih poti kakor takrat, predvsem odločnosti!“

„In nikakih kompromisov!“

— „Vi bodete z vašimi eksperimenti spravili domovino v propast!“

„Vi pa z vašim popuščanjem vladi!“

— „Grobokopi demokracije!“

„Izdajalci socializma!“

Konec prepiru je napravil vojak, ki se je zavihtel na tribuno.

„Nam je vseeno, menjševik ali bolj-ševik, zahtevamo pa, da se domovina tudi nas spomni. Leta in leta že gnijemo po strelskih jarkih, neprenehoma poganjani v žrelo smrti; trpeli smo najhujše muke in pomanjkanja, medtem ko je gospoda po mestih prirejala razkošne plese za „rdeči križ“. Sedaj pa mislimo, da je že dovolj. Vojaštvo hrepeni po miru, a me-ščanska vlada še noče o njem nič slišati.

Še eno zimo naj zmrzujemo v okopih, popolnoma nepripravljeni. Pozivlja nas, naj še nadalje izpostavljamo svojo kožo za interese buržujev in nas pusti glado-vati, medtem ko mirno gleda, kako se go-spoda valja v izobilju. Mi pa ne maramo več. Če hoče, da ostanemo še nadalje tam zunaj, potem naj nas preskrbi z vsem po-trebnim, z obleko in živežem. Tega pa ne more, ne da bi bila prisiljena poseči tudi v žepe bogatinov, katerim bi se pa s tem zamerila. Če pa tega ne more, naj pa skle-ne mir in nas pošlje domov, s čemur bi se nam najbolj ustreglo. Vojaštvo pojde za tisto stranko, ki mu bo obljubila in tudi dala mir, pa najsibodo to tudi toliko obsovraženi boljševiski!“

— Tako je!

— Takojšen mir!

— Živel! revolucionarna vojska!

Vojakov govor je pridobil poslušalce. Boljševiki so triumfirali.

„Dasi se ne strinjam z vsem, kar tr-dite,“ je povzel Lebedev, „vendar razu-mem razpoloženje slehrnega izmed vas in nikogar ne morem radi tega obsojati. Ker smatram v tem slučaju, da ne uživam več zaupanja večine sodrugov, prosim, da vo-lite drugega predsednika, ki bo vam vsem po volji. Vsekdar se pa hočem pokoravati volji večine in služiti revoluciji!“

— „Tako je prav!“

Levičarji so tega komaj čakali, vendar so pa Lebedeva toliko cenili, da so ga pri-pravili do tega, da je ostal še nadalje član krajevnega sovjeta. Pač pa so takoj izklju-čili popa.

Na novo sestavljen sovjet je poslal rudniškemu ravnatelju pismo:

„Če hočete še nadalje živeti med na-mi, si morate svoj kruh zaslužiti, kakor si ga moramo mi. Zato se vam ponudi službo čistilca stranišč po naselbini.* Pričakujemo odgovora.“

Odgovoril je:

„Odklanjam Vašo ponudbo, ali ne zato, ker bi tega dela ne zmožel, ali ne

* Po rudniških naselbinah sta se poslu-ževali po dve in dve hiši skupnega stranišča, ki je stal kar sredi ulice. Bile so to nekake majhne lesene škatlje, kakor se vidijo pri nas po drevju, v katerih ptiči vale. V lesenih tleh je bila enostavna luknja. Izkopala se je v zemljo globoka jama in se je tako strani-šče postavilo nad njo. Ko je bila jama pol-na, so izkopali drugo, na katero so presta-vili stranišče, polno so pa zasuli. Bil je na-stavljen poseben delavec, ki je hodil vsak dan z lopato in metlo ta stranišča čistiti.

znal opravljati, pač pa zato, ker to opravilo ni po mojem okusu in ga ne maram izvrševati.“

Čez dva dni je bila ravnateljova vila izpraznjena. Upravo rudnika je prevzel na prošnjo delavcev inženir Selikin, katerega so rudarji radi njegove humanosti visoko cenili.

*

Sovjetom v rudniških revirjih je pa grozila neposredna nevarnost od donskih kozakov. Donecki rudniški revir je mejil ob jugovzhodnem delu na ozemlje, kamor se je umaknil general Kaledin s svojimi kontrarevolucionarnimi kozaki in drugimi, sovjetom sovražnimi elementi. V Rostovu, Taganrogu in Novočerkasku so bila glavna taborišča reakcije na jugu. (Po dolgotrajnih partizanskih bojih je bila za enkrat sicer premagana, general Kornilov je bil ubit, Kaledin si je pa v obupu sam pognal krogeljo v glavo, a v letu 1920 so se kontrarevolucijski poskusi od tukaj pod generalom Denikinom in Vranglom zopet ponovili. Vendar tudi to pot z neuspehom.)

Od tu so izvrševali kozaki neprestane nalete na revolucionarno delavstvo v revirjih. V večjih in manjših četah so si prizadevali polastiti se rudnikov in tako odrezati sovjetski vladi glavni življenjski živec, donecki premog. In ker je bila sovjetska vlada tiste dni zaposlena z borbo proti kontrarevoluciji na vseh koncih in krajih, ni mogla podpirati rudarjev kakor bi bilo treba in so bili oni v tem težkem položaju večinoma navezani na lastno moč.

Toda rudarji niso omahovali. Stali so trdno za svojimi sovjeti; še tako sladke obljube in grožnje kozakov jih niso premotile. Oborožili so se do zadnjega moža, ki je mogel nositi orožje. Vsak rudnik je imel nekaj strojnic, v večjih krajih so imeli tudi topove. Postavili so krog rudnikov svoje straže. Osem ur so delali, osem ur počivali in osem ur stražili.

Kadar se je bližala kaka nevarnost, če so kje na horizontu opazili kakega jezdeca, je začela rudniška sirena takoj tuliti alarm. Zgodilo se je včasih, da je sredi noči, ko se je vsa naselbina zibala v sladkem spanju, zbudilo prebivalstvo tako alarmno tuljenje, ki je pošastno odmevalo v nočni tišini s svojimi pretrganimi mol-notami, da je ljudem kri po žilah ledenela in so popolnoma izgubljali razsodnost. Bilo je to kot takrat ko prebudi utru-

jene vaščane iz sladkih sanj plat zvona vaške cerkve, ki zamolklo bije v nočno tišino, da v polspanju vsi zbegani planejo pokonci in zagledajo sobo vso razsvetljeno s krvavim žarom in vso okolico objeto v rdeč odsev. Ne vedoč kje gori, mislijo, da liže ognjeni plamen že lastne strehe nad njihovimi glavami in v svojem velikem strahu in zbeganosti začno zvijati posteljino in snemati svete podobe raz sten, na denar v predalu in na živino v hlevu pa pri tem pozabijo.

Strašna je bila ob takih prilikah neizvestnost nevarnosti. Ljudje so razburjeni in zbegani tekali sem in tja, moški so s puškami v rokah planili iz svojih koč in hiteli ven na periferijo, ne vedoč kam se naj postavijo in od katere strani grozi nevarnost. Otroci so kričali, ženske pa javkale in sklepale roke ter hitele ogledovati oknice in vrata, če se dobro zapirajo, ali pa so v svojem strahu pograbile odejo in obleko in se skrile v otroci kam za kak plot ali so pa zlezale v step in še skrile v sneg, da bi jih kozaki ne našli doma. Vse pa je dušila groza in plaho pričakovanje neizvestnega, ki je veliko in grozeče stegalo svoje kremplje po mirni naselbini.

Od periferije se je slišalo neenakomerno prasketanje pušk zbeganih stražarjev, ki so v vsaki senci videli sovražnika in v vsakem šumu nevarnost, ter so kar slepo streljali v črno noč.

Oglasile so se takoj tudi sirene sosednih rudnikov, nekatere z visokim preplšenim, druge z globokim, grozečim glasom, združevaje se v pretresljivo simfonijo strahu in groze, ki je po vsem okraju širila trepet.

Strah je vzbujal in preuveličeval fantazijo. Najneverjetnejše tatarske vesti so švigale od enega konca do drugega. Ženske so se vse iz sebe preklikavale z enega praga do drugega:

„Kozaki!“

— „Kje? Kje?“

„Tu doli nekje!“

— „Moj bog!“

„Ne, tu gori so za šahtom!“

— „Jih je veliko?“

„Bog zna —!“

Izza ogla priteče fant:

„Dva naša sta ranjena!“

Od druge strani drugi:

„Pervuhin je ubit!“

„Kristus! Če vderejo sem —!“

Podobni vzkliki so švigali skozi temo in se zasajali v preplašena srca kakor otrovane puščice in napol goli, kakor so skočili iz postelj, so stali ljudje pred hišami in s strahom pričakovali prihodnjih trenutkov.

A sirene so tulile —.

Dostikrat se je izkazalo, da je bil alarm brezpredmeten, povzročen samo od vročične fantazije napetih možgan utrujenih stražnikov, dostikrat je bil pa tudi žalostna resnica. Kozaki so iznenadili pomanjkljivo zavarovano naselbino, napravili krvav pokolj, preiskali vse kote za orožjem in odvedli člane sovjeta kot talce. Kakor hitro so prišli, tako hitro so izginili izogibajoč se odkritega boja s skupno močjo delavstva. Hoteli so le z neprestanim vznemirjenjem omalodušiti in oslabiti rudarje in si pridobiti medtem časa, da organizirajo močno kontrarevolucionarno silo za odločilen udar.

Tisto zimo se je mnogo snega stopilo v vroči proletarski krvi. Ni čudno, če je proletarijat pozneje vračal milo za drago.

*

Bližali so se zopet božični prazniki. „Mir ljudem na zemlji!“ se bo pelo v cerkvah. Kaka ironija —! Že nekaj dni sem so vznemirjali prebivalstvo na Bogoduhovskem rudniku neprestani strelji, ki so se zdaj pa zdaj ponavljali in ni nihče vedel kje in od kod. Kar na lepem, in pri belem dnevu je zabrenčalo v zraku in krogla se je zasadila v leseno steno barake, ali je odčesnila trščico od lesenega plotu, ali pa se je zakadila v sneg. Neka ženska, ki je nesla možu na delo kosilo in vodila otroka seboj, je bila ranjena v trebuh, otrok pa ubit. Več delavcev je bilo ranjenih, ko so se vračali z dela.

Razburjenje je naraščalo. Odkod neki more to prihajati? Strelav ni bilo slišati. Preiskali so vse hiše, vso okolico. Nič. Imamo li izdajalca v svoji sredini? Neverjetno —.

Nekega večera pa priteče ves zasopljien mlad rudar k Vasilju:

„Imamo jih!“

— „Koga?“

„Kozake, ki streljajo!“

— „Kje?“

„Bil sem na Aleksjejevskem rudniku pri prijatelju na obisku. Vračal sem se čez grič mimo cerkve. Pa vidim, da se je v zvoniku zasvetlikalo. Stisnem se k plotu in poslušam. Razložil sem več moških gla-

sov in koj na to dva gluha strela. V tem trenutku stopi iz župnišča pop z neko posodo v roki, se oprezno ozira na vse strani, potem pa hušknje proti cerkvi, odklene vrata v zvonik in izgine v njem.“

Takoj se je oborožila četa delavcev, ki so se oprezno odpravili z dveh strani proti cerkvi s petero čebulastimi kupolami, umetno izrezljanimi iz lesa, ki je tvorila župno središče okoliških rudnikov in je stala nedaleč na samem, na nizkem gričku. Obkrožili so cerkev in popovo hišo. Vasilj, tisti jetični študent, ki je bil pri vseh pustolovščinah najbolj podjeten, in še dva druga so pa na tihem šli z napetimi samokresi v farovž.

Pop je strahu otrpnil. Njegova žena se je zaničljivo namrdnila sedeča v kotu zofe.

„Vzemi ključ od zvonika in pojdi z nami!“

— „Čemu?“

„Boš že videl!“

Pop je zopet dobil sape:

— „Kaj to pomeni? Sem mar vaš hlapec?“

„Molči in hajd!“

— „Kaj imate ob tej uri iskati v božji hiši?“

„Videti hočemo koga skrivaš v zvoniku.“

Prebledel je. Videl je, da je izdan.

„Ali to ti povem“, mu zabiči Vasilj, „če nas izdaš le z enim glasom te ustrelimo, ko psa! Ti boš šel pred nami po stopnicah!“

Pop je tipal po stopnicah v stolp, ostali štirje so se spodaj sezuli in šli za njim bosí, da bi ne bilo slišati šuma. Tik za popom je lezel študent držeč ga za kafetan z eno roko, z drugo pa samokres.

Popolnoma na vrhu so bila v tleh vratica, ki so se dvigala. Skozi špranjo je padal od tam ozek svetlobni pramen. Pop potrka. —

„Kdo je?“ vpraša moški glas od zgoraj.

Študent popa sune.

„Jaz. Nekaj sem vam še prinesel!“

Študent se pokrije zadaj s popovo dolgo suknjo, in ko stopi ta v prostor, skoči izza njegovega hrbita in ustrelí najbližjega kozaka. Bili so štirje v stolpu. Predno so se ostali trije zavedli, je bil že Vasilj s tovarišema na vrhu. Kozaki pograbijo puške. Eden pomeri v Vasilja, študent ga udari po roki. V tem trenutku pa sproži drugi in študent se je smrtno za-

det zgrudil. Zato je Vasilj temu pognal krogeljo v glavo. Pri padcu je prevrnil majhen stol in razbil neke skodelice, ki so ležale na njem.

Medtem je tretji kozak odpahnil eno izmed lin in se oprijel strelovoda ter se spuščal po zunanji strani navzdol. Pa še predno je dosegel cerkveno streho, je spodaj počilo in njegove roke so spustile strelovod, zavalil se je na streho, se kotalil po nji in padel nazadnje na zemljo, pred noge miličnikov.

Zadnjega kozaka so oni trije v zvoniku zvezali.

V zvoniku je bilo urejeno udobno bivališče. Line so bile skrbno zadelane, le majhne odprtine za opazovanje in streljanje, so bile samo zavešene. Na tleh je bilo ležišče iz pernic in odej. V enem kotu je stala koksova pečica, v drugem — strojnica. Na nizki mizici in po tleh je ležala umazana, deloma razbita posoda z ostanki jedil.

Ta četica kozakov se je s popovo pomočjo utaborila v zvoniku, da odtod nadzoruje gibanje rudarjev, jih stalno vzemirja, jih skuša omalodušiti in zlomiti njihov odpor. Za zvezo z njihovim glavnim stanom je skrbel pop.

Miličniki so hoteli popa linčati.

„Pretipljimo kosti tej svinji!“

— „Izpipljimo mu brado!“

„Pod plaščem božje besede uganjate kontrarevolucijo!“

— „Iz hiše božje ste napravili jamo razbojnikov!“

„Ali tako pojmujeate ljubezen do bližnjega?“

— „Boga so za nebesa ogoljufali in jih v svoje salone skrili!“

„Nam so pa pekel pustili!“

— „In s tako golaznijo naj bi mi v naših sovjetih skupaj sedeli?!“

„Postreliti!“

Vasilj je komaj pomiril njihovo razjarjenost in rešil popa pogube.

„Ali veš, kaj bi napravili kozaki, če bi od nas koga takole zasačili? Ti si zaslужil isto! Še več! Zlorabljal si svoje svečeništvo! V prihodnjem takem slučaju bi te ne mogel več braniti!“

Od tedaj so postavili tudi k cerkvi stražo.

Posledica je bila, da je bila zanaprej ob praznikih prazna.

(Konec prih.)

Rad. Peterlin-Petruška:

NOVA POMLAD.

Miruj vendar misel otožna,
zakaj mi spet čelo mračiš?
Saj bliža že vesna se rožna:
Ej, brate spet krila dobiš!

Saj k radosti pisani, novi
še vodi katera nas pot,
še niso podrti mostovi
čez brezdno obupa in zmot.

Saj v prsih še polje nam sila
in močno doni še nam glas
in starost nam ni še ovila
krog čela srebra sivih las.

Rad. Peterlin-Petruška:

POSLEDNJI LIST . . .

Poslednji list pozne jeseni,
ki v vrhu je še trepetal
v pomladnji je vihri ognjeni
s kovanja v omotici pal.

Topleje spet solnčece sije,
modreje kot prej je nebo;
in v duši se radost razlije,
pri srcu tako je sladko.

Opojni ves zrak je od juga
prinesel polnočni vihar:
v ljubezni spet išče drug druga,
po stezah za parom gre par.

Rad. Peterlin-Petruška:

NARODNA.

Oj ta kos, črni kos
ves dan, vso noč poje,
takô je pel, ko vesel
bil sem ljube svoje.

Zdaj ne vem, kam naj grem,
šel bi po navadi,
toda vem, da ne smem
k ljubici več mladi.

Ker njen mož, kruti mož
v sobo jo zapira;
vso noč tam, vem to sam
solze si otira.

Oj ta kos, črni kos
ves dan, vso noč poje,
ni mi moč v temno noč
skriti boli svoje.

Louvo Kuhar:

SEKTOR ŠT. 5.

(Dalje.)

Danes zjutraj sem ga zagledal!" mi je rekel Samec, nepremično sedeč na dnu jarka. „Ta je še od onih.“ „Toda zakaj ga nisi vrgel ven iz jarka, ali poklical mene ali Unterbergerja.“ „Nisem si upal klicati in sem čakal noči.“

Svetoval sem mu, da greva, pa ga vrževa iz jarka v veliko jamo, ki jo je izkopala eksplozivirajoča granata dva koraka od rova. Mož se je obotavljal, nazadnje pa se je skolebal pokonci in lotila sva se posla.

Samec se je obnašal pri tem zelo strahopetno, vsak šum in ropot mojih korakov po kamenju ga je vznemiril, da je zadrževal sapo in prisluškoval preko jarka in moral sem ga naganjati, da je pomagal prijeti z rokama mrliča pri nogah. Jaz sem ga prijel za rame in sem moral vzdigniti z vso močjo, da sem dvignil truplo iz vdrtine. Ko sva ločila mrliča od zemlje je zasmrdelo, kakor smrdi od mrličev, ki ležijo štiri do pet dni nepokopani. Od trebuha je nekaj čofotnilo na tla.

Položila sva ga na notranji rob jarka z obrazom navzgor. Nudil se nama je neprijeten prizor. Mrtvi vojak je bil zadet najbrž od precejšnjega kosa granate v trebuh in mu je projektil odprl trebuh na stežaj z veliko rano, iz katere so visela čreva in drugo ogrodje. Ker je ležal z rano na zemlji, je bilo še vse krvavo in je bil pogled še groznejši. Opazil sem, da je na fleh v rovu klopčič okrvavljenih črev, ki so padla preje iz rane, ko sva dvignila truplo. Obraz mrličev je bil ilovnat, prsten, oči zaprte in ustne zakriv-

ljene v bolesten izraz, pesti njegove so bile skrčene in v njih je bilo blato. Gotovo je v zadnjih zdihljajih grabil po blatu. Sicer pa truplo ni bilo zabuhlo. Hotela sva ga vreči v jamo nad rovom, tedaj pa sem se spomnil, da bi mogoče imel mož kaj v žepu, denar ali kaj in pogledati bi bilo treba tudi po legitimaciji.

Ukazal sem Samcu, naj poišče legitimacijo. Tovarišu je bilo gotovo grozno prijemat za obleko tik rane in stikati po mestu, kjer naj bi bila legitimacija, toda nahajal se je v takem duševnem stanju, da ga je bilo lahko sugerirati. Ubogal me je brez ugovora in kmalu našel tablico ter jo izročil meni, da sem jo odprl. Mrtvec je bil Mihael Kobara, Trenčin, Madžarska. Treba je bilo sedaj pisati domov, da je Kobara umrl. Velel sem Samcu, naj preišče še vojakove žepa, v njih ni bilo razen pol zavojčka razmočenega tobaka ničesar, niti ure, niti kaj drugega.

Brez besed sva vzdignila mrliča in sicer tako, da ga je Samec držal za levo nogo, jaz za desno roko, zagugala sva z njim dvakrat-trikrat sem in tja in truplo je zletelo na dno jame. Sedaj je bilo treba spraviti še čreva iz jarka in potem vsakakor nekoliko zagrebsti, da ne bo gnil pred najinimi očmi. Vzela sva vsak svojo lopatico, spravila najprej iz jarka vse ostanke in vse krvave sledove mrtvega trupla in zmetala vse to v jamo; nato sva začela zasipati grob ter nisva prej odnehala, da je bila jama izravnana. Delala sva vztrajno, brez besed in se pri tem razgrela, da nama je znoj kapal s čela. Ko sva bila gotova, sva se vsedla na rob jarka in se naslonila na ročaje lopat ka-

kor pogrebca, vendar ne morem reči, da sva imela ta trenotek kake turobne, popogrebne misli, temveč sva bila utrujena.

Sedaj, ko sva sedela tako tiho v jarku, sem se spomnil, da sem žejen in sem pravzaprav zaradi žeje prišel k tovarišu. Toda tudi Samec ni imel ničesar v zalogi. Mogoče bi imel Unterberger kaj, sem mislil v svoji pekoči žeji. Seveda mi je ta up takoj splaval po vodi, ko sem se zavedel, kaj pravzaprav mislim. Treba je bilo torej čakati noči, ki bo vendar kaj prinesla.

„Kaj pa bova z nahrbtnikom?“ je vprašal Samec po kratkem presledku.

Pokazal mi je poln nahrbtnik, ki je bil zatlačen v rupo jarkove stene blizu tam, kjer je preje ležala mrličeva glava. Pri površnem pogledu bi človek lahko zamenjal nahrbtnik s prsteno vrečico.

„Poglejva!“ sem odločil jaz in izvadil sem ogromen nahrbtnik iz rupe ter ga postavil na sredo med naju. Začela sva s preiskovanjem. Prešinilo naju je upanje, da najdeva kaj za mojo žejo.

„Paziva, da ne pride Unterberger od kod, ta bi si hotel vse prilastiti,“ je svaril Samec in prislušnil. Prislušnil sem tudi jaz. V najino pomirjenje sva natanko slišala iz bližnjega rova zateglo, enakomerno smrčanje — Unterberger je spal še vedno.

Previdno in lepo po vrsti sva praznila vsebino. Najdene predmete sva razlagala po zemlji. Stvari so bile popolnoma nepokvarjene, ker je bil nahrbtnik podložen z nepremočljivim prtom. Bili sta notri dve garnituri finega oficirskega perila, par škatelj suharja, zavoj sveč, električna lampa, 6 komadov finih konzerv, škatlja težka pol kile, prazna šampanskijska steklenica in ogromna aluminijaska čutura, v kateri je bilo le nekoliko črne kave, potem lepa „Frommer“ pištola in fin daljnogled, par zavojev tobaka, v papir zavita škatljica „Reitersalbe“ za uši in nekaj drugih cunj.

Ko sva tako temeljito izpraznila nahrbtnik sva si plen razdelila. Perila sva vzela vsak eno garnituro in sva se takoj na licu mesta preoblekla in zmetala najino umazano perilo v jarek, mažo za uši sva razdelila po najinih telesih. Ko sva bila s tem gotova, sva nadaljevala z delitvijo. Suhar in konzerve je vzel Samec. Jaz niti ene škatlje nisem maral, Samec je vzel tudi sveče, jaz pa sem si prisvojil pištolo, daljnogled, električno lampo, ki

je funkcionirala, ter čutaro z velikim trebuhom. Do teh stvari ni kazal Samec nikakega veselja. Šampanjsko steklenico sem zagnal z vso silo proti sovražnemu jarku v neki objestni razposajenosti in sem radovedno poslušal, kdaj bo padla na tla. S prijetnim, skopuškim občutkom sva spravila najdene stvari in v tem zanimanju nisva niti opazila, da se je solnce približalo obzorju za ped nizko.

Ukazal sem Samcu, ki je takoj pričel odpirati najdeno konzervo, da naj zbudi Unterbergerja in odšel na svoje mesto. Pričelo se je nočiti nenadoma hitro; najprej je postala ravan onstran reke nekako modra, Gorica je dobila mračno, tonečo sliko, reka Soča je zgubila svoj blesk in prej svetel pas v belem pasku je postal teman, dolina se je polnila z mrakom, dočim so vrhovi snežnikov v ozadju polkroga krvaveli v solčnih žarkih.

S prihodom noči pa je izginjal dnevni frontni mir in počitek. Po rovih se je pričelo gibanje in sedaj je navajeno uho čulo natanko enak šum iz nasprotnega jarka; čuli so se koraki, žvenki lopat, brnenje zlitih pritajenih odmevov, ki ga je prekinil že kak pok iz puške. Večerna razvada streljanja se je naglo pričela in brez potrebe se je otvoril ogenj iz pušk na desno in levo. Daleč tam v Brdih nekje je zagorel krvavo prvi nocojšni strel iz topa; gledal sem, kam bo udarilo in po neverjetno dolgem odmoru je zabliskala eksplozija z votlo detonacijo nekje za Gorico. Z naše strani je prišel odgovor in tamkaj se je pričelo z obstreljevanjem kakih baterijskih postojank. Redko grmenje topov se je oglašalo tudi od drugih strani. Z mrzlim mirom sem ugotovil, da na našem sektorju ni topovskega ognja.

Noč je priklicala v jarek svoje življenje. Prišel je ordonanc z novico, da pripravljajo sovražniki nenadni napad nekje v obližju, zatem je prišel naš frajtar Almer z naročilom, da naj se založimo z municijo, ki se dobi pri njem. Ni pa še dobro odšel, je že prišla od nekod po jarku ekspedicija štirih mož z zabojem patronov in ga vrgla kraj mene v blato. Dva vojaka sta se utrujena vsedla na zaboj, dva pa sta se naslonila na puške in ne da bi kateri spregovoril besedico so počakali par trenutkov, se potem dvignili ter brez besed izginili skoraj ropotaje po jarku proti Samcu, odkoder se je čula le kletvica. Kmalu nato sta dva druga vojaka prinesla po jarku ročne granate in jih

takorekoč vrgla pred mene kakih deset komadov, da sem pridrževaje sapo čakal, kdaj bo cel kup eksplodiral ter me razcefiral v zrak. S histeričnim sunkom sta odšla vojaka dalje.

Mimo mene so se po jarku venomer premikale temne, prihuljene postave vojakov, ordonanc, nosačev. Štislil sem se tesno v kot. Trije vojaki so prinesli po jarku težak, dolg tram, celo deblo; videl sem, da je oni, ki je držal bruno na sredi, mnogo manjši od ostalih dveh tovarišev, ki sta nosila les na vsakem koncu in da je šel prazen poleg. Kadar pa je nanoslo, da je stopil na vzvišen prostor in sta se tovariša nahajala nižje od njega, je nosil sam celo težo. Na ovinku izza mene se je dolgi tram zagozdil v zemljo in s trudom so vlačili in dvigali vojaki les kvišku. Pri tem so butali z obrazi ob tram in robove jarka. Eden je zaklel hrvaški, drugi pa je šepnil strahopetno opozorilo. Za hip so obstali z ruvanjem in čul sem pogovor:

„Ali smo vojaki, ali dninarji. Namesto puške kramp. Na tako vojsko se jaz poongavim.“

„Meni je čisto vseeno, naj prej ali slej vzame vse skupaj vrag.“

„Gremo, nekdo prihaja!“

Dvignili so tram in sopihajoč odšli ž njim padaje po jarku sem in tja.

Za njimi je prišla kolona z municijo, potem oddelek s strojnimi puškami, nato je nekdo nesel mimo mene nekaka vrata za kako častniško kaverno ali kaj, in je izgledal kakor krošnjar. Nošenje tega predmeta skozi ozki jarek je bilo zelo mučno, ker ga ni mogel oprtati na hrbet in ako je položil vrata na ramo, mu je vlekle glavo čisto na stran. Videl sem iti častnika po jarku, oprtanega s precejšnim nahrbtnikom in za njim je šel kriv in majhen vojak z ogromnim tovorom na hrbtu, da se je komaj zril mimo mene. Vprašala sta me, kje je druga četa in ko jima nisem znal odgovoriti, sta godrnjaje odšla naprej. Kasneje enkrat se mi je zdelo, da sem ju videl romati po jarku nazaj v nasprotno smer. Kot je bil nočni promet po jarku precejšen, vendar je odmev tega neprestanega gibanja predmetov, kletvin in vzdihov zamrl v neprestanem pokanju pušk in piskanju raket, ki so se dvigale in padale z obeh strani. Pri razsvitu raket so se nosači preklinjevaje pripogibali na dnu rova, čepeli nemo pod tovari in hiteli dalje, ko je bilo zopet temno. Najmanj so vznemirjale sovražne

krogle, ki so švigale preko jarka nad glavami; vse se je balo le, da se ne otvori topovski ogenj in zato je vsakemu narekoval instinkt, da naj se pred sovražnikom zakrije vsako življenje v jarku.

Pozneje je prišla vest, da pride večerja ob polnoči, juha, meso, kava, kruh in rum. Čutil sem glad, toda ob misli na jed se je v želodcu pojavil odporni občutek proti hrani, pač pa sem še hujše občutil pekočo žejo, ki je žgala grlo. Kolona s hrano je kmalu prišla po jarku navzgor. Po dva in dva vojaka sta nosila na drogu kotle z juho in kavo, kruh so nosili v vrečah na ramah. Počasi se je pomikala kolona mimo mene. Zdelo se mi je, da je moštvo pijano, ker so nosači padali v jarek, se spotikali levo in desno in komaj rinili dalje. Vsakokrat, kadar je šel vojak mimo, je zasmrdelo po rumu. Na koncu kolone, čisto ločeno od ostalih, sta se prigugala po rovu dva nosača s precej velikim sodom ruma na drogu. Bila sta pijana; kadar je padel prvi na kolena ali na tla, je potegnil tudi svojega zadnjega tovariša za seboj na tla; še bolj čudno je izgledalo, kadar je klecnil zadnji na kup, ker je vsled teže soda, padel prvi nosač vznak. Pri tem se je čulo pljuskanje tekočine iz soda. Ravno tik mene sta se zopet sesedla na tla, prvi nosač se je spodtaknil in potegnil zadnjega za seboj. Pri padcu je obvisel sod na nizkem notranjem robu jarka, na dnu se kotaleča vojaka sta preklinjala in ko sta pogledala mene v kotu, sta mi ponudila ruma.

Brez besedi sem se nagnil k sodu, odtaknil zamašek, zagrabil sod z obema rokama in začel hlastno črepati iz vehe. Čutil sem v grlu hladno, blagodejen curek. Pil bi bil menda do nezavesti, ko bi me ne bil potegnil eden nosačev za vrat nazaj, da sem komaj utegnil poriniti zamašek v veho.

„Ali boš vse požrl, živina!“

Kakor ukanjen sem stal v rovu in gledal vojaka, katerih obraza sta se pravkar razsvetila od nekje blizu padajoče rakete; videl sem dvoje umazanih, režečih se obrazov, s plavimi lisami po licu.

Tisti hip je pridirjal nazaj po jarku korporal z revolverjem v roki.

„Kaj delate, svinje pijane, ali se hočete utopiti v rumu? Tatovi! Marš!“ se je zadrl s pridušenim pijanim glasom in tiral nosača dalje. Čul sem Unterbergerja, ki jih je v mimohoji pozival, naj mu dovolijo požirek, potem psovko: „Pijanci!“

katero je rekel za odhajajočimi in nato je izginito vse v splošnem nemiru jarka.

Nato se je začelo razdeljevanje večerje. Naš roj se je zbral pri frajtarju Almerju. Dobili smo najprej juho, ki je bila še na naše veliko začudenje topla, v juhi pa kos mesa. Juho sem popil v debelih požirkih, ko pa sem prijel z dvema prstoma v roko meso, sem se spomnil, da sem preje držal ž njima za mrliča. Kljub temu občutku v meni vendar ni prevladal stud in sem požrešno objedel meso vse okrog prstov ter zagnal stran le majhen košček, za katerega sem držal. Po juhi smo dobili črno kavo, ki pa ni bila nič vredna, tako da so jo nekateri zlili po tleh. Ruma je dobil vsak polno skledo; nekateri so nalili čutare, drugi pa so pili kar iz skled, čepeč okrog posode, iz katere se je delila pijača. Dobil je vsak še hleb kruha, kdor je hotel tudi dva in pest cigaret. Vsa razdelitev večerje se je izvršila skoraj brez besed. Potem smo odšli na naša mesta. Ko sem sedel v neki omotici na podstavku, je prišel vojak od čete, ki je ležala od mene navzdol po pobočju in vprašal, če želimo kruha. Odgovoril sem mu, da ga lahko dobi pri nas in vojak je izginit; toda čez par minut se je vrnil z hektolitersko vrečo kruha na rami, jo postavil pred mene v jarek in molče izginit. Nekaj časa sem gledal vrečo, potem sem jo prijel in jo odnesel dalje do Samca, ta pa jo je pustil ležati v jarku.

Po polnoči je gibanje po jarku mnogo ponehalo. Moštvo se je najedlo in napilo ter je zdaj počivalo, zaradi tega je ponehavalo tudi streljanje. Sovražnik je večerjal koj za nami. Po zraku je namreč zadišalo po močni, pravi kavi in ta prijetnoopojni duh je nas ščegetal v nosnice, da smo jih odpirali in široko vohali v zrak.

„Psi imajo dobro kavo!“ sem slišal govoriti Unterbergerja čisto glasno.

Minilo je mogoče toliko časa, da bi pokadil cigareto, ko me pokliče Unterberger izza ovinka. Grem tja. On sedi na robu jarka, Samec pa stoji poleg in ga motri nepremično.

„Greva po rum, sedaj bo pritisnila megla in bo ugodno. Četrť ure sva sem in tja. Samec pa ta čas pazi.“

„Ali če naju zgrešijo?“ sem ugovarjal.

„Kdo? Sedaj je vse pijano, nikogar ne bo. In navsezadnje, če kdo vpraša sluščajno, reci, da sva šla po municijo. —

Almer je polokal skoro celo skledo — in ima še v rezervi, namesto da bi vse razdelil, lopov!“

Odločil sem se in odšla sva po jarku proti sosedni četi, Unterberger spredaj, jaz za njim. Šla sva mimo kake desetorice vojakov. Nihče naju ni ustavljal; v svitu raket sva videla temne postave, prihuljene k zemlji, nekatere s hrbtom ob jarek, druge naslonjene k strelnim linam. Sem in tja je kak vojak spalil puško, da je kratko počilo ob uho. Nekateri so se ozirali v naju z brezbriznimi, otopelimi očmi, eden je zahteval ognja od Unterbergerjeve cigarete, drugi je vprašal, kam greva, a ni dobil odgovora. Skoraj od vseh teh blatnih, siromašnih postav je smrdelo po rumu.

Hodila sva precej hitro. Kadar je bila tema, sva stopala tipaje dalje, roke vedno nekoliko iztegnjene, kakor čutila, da sva pri padcu imela vedno oporo; kadar pa je bil jarek razsvetljen od raket, sva se požurila sklonjenih glav. Naenkrat je Unterberger zavil v prečni jarek in krenila sva na desno. Sedaj sem se spomnil, da smo prvo noč prišli po tej poti v postojanke; čudil sem se svojemu tovarišu, da si je pot tako dobro zapomnil. Ta jarek je bil skoraj docela podoben našemu v liniji, le strelnih lin ni bilo v njem ter ni bil zaseden. Hoja je bila enako mučna, ker so bila tla opolzka, skalnata in nenenaka. V par minutah sva prišla iz rova na skalnato z grmičevjem poraslo planoto, ki je bila obrnjena stran od fronte tako, da so krogle žvižgale visoko nad glavami. Sinoči se mi je pa zdelo, da smo hodili po tem rovu celo večnost.

Unterberger je imel izvanreden instinkt. Na planoti se je v temi, komaj tu in tam medlo odsevajoči od frontne luči takoj orientiral, kje je zakril pri dohodu sodček z rumom. Stopil je h grmičevju, podregal z nogami za kamenje in takoj odkril skriti zaklad. Počenila sva za skrivališče, da bi naju ne videl kdo, ker je čez planoto vodil dohod k jarkom.

Sod je bil nedotaknjen in poln. Unterberger je odčepil, se sklonil k sodu in pil, nato sem pil še jaz. Bil je pravi dišeči rum, takozvani „oficirski rum“. Ležala sva ob sodu in se posvetovala, kam ga bova zakrila v jarku in komu ga bova dala piti. Samcu na vsak način, tudi Almerju sem in tja kakšno čutaro, toda vedeti ne sme za sod. Pijača nam lahko dobro služi, ker ne ve nihče, kako dolgo

ostanemo v prvi liniji, mogoče osem, mogoče štirinajst dni. Drugače moraš crkniti. Tako je modroval Unterberger in pil še parkrat, preden sva se dvignila, nataknila sod skozi kljuko na kol, ki sva ga pobrala na planoti in odrinila s tovorom proti fronti, Unterberger spredaj, jaz za njim. Nošnja čez 60 kg težkega soda na košu po razritem, skalnatem in jamastem svetu v temni noči je bila dovolj naporna in neprijetna. Sod se je gugal na drogu, da je nama včasih vzel ravnotežje. Unterberger ni bil ravno najbolj razpoložen za nošnjo in je hotel venomer počivati, pri tem pa je pil, objemajoč sod. Pil sem tudi jaz. Vedno in vedno sem občutil pekočo žejo v grlu; ko sem odstavil usta od vehe, me je peklo kakor prej.

Ležeč za široko grobljo, ki naju je čuvala pred sovražnikom, sva počivala, menda že tretjič. Unterberger, ki je ravno nehal piti, si je zapalil cigareto in se zvrnil znak. Okrog in okrog naju je bila noč, na nebu ni bilo nobene zvezde in žar raket je odkrival črne, viseče kose težkih oblakov, ki so prihajali od morja. Površina zemlje se je odražala od temnega obzorja kakor črna plast, brez najmanjše luči ali znaka kakega življenja, tu in tam se je zaiskrilo kje daleč, rdeč kup plamena se je vžgal v noči, nakar je sledila detonacija in nato eksplozija kje na drugi strani. Zemlja je odmevala in se potresovala v brnečem donenju hude kanonade, ki se je odigravala že nekje dalje. V daljavi je zapiskal vlak, silno daleč, ta čudni, nenadni znak nekega daljnega tujega človeškega življenja naju je zazelbel po mozgu, da sva se zdramila iz trenotnega razpoloženja. Unterberger je postal nemiren in zopet pil. Vedel sem, da ga nekaj grize.

„Najbolje bi bilo, da bi bil človek ujet!“ sem pričel govoriti, skušaje ga.

„Ko bi človek vedel, kako bo tam?“ je odvrnil s pomislekom.

„Nekateri se hvalijo — iz Italije. V Rusiji je baje slabše.“ Odgovoril mi ni ničesar.

„V tem oddelku se je pred par dnevi udal cel vod sovražniku. Ali si slišal? Baje so jih v avtomobilu odpeljali v ozadje. Rešeni so!“ sem govoril namenoma dalje.

„To so dezertjerji!“ je rekel zaničevalno. „Toda ti bodo vsi obešeni po vojni — izdajalci. Pobegnem pa ne!“ je dejal krčevito čez čas.

„Ali je bolje poginiti v jarku?“

„Ali bežati k sovražniku! Ne! Niti poginiti ne maram, pa tudi ne bom. Spravil se bom rajši v ozadje. Vseeno bolje. Dobiti kje kako kapavico, ustreliti se v nogo — kakorkoli. Sicer bo pa enkrat te komedije konec?“

Umolknil sem, uvidevši, da ni mogoče govoriti z njim. On je sovražil vojno vsled neprijetnosti, ki so bile vezane z njo, globekeje pa ni razmišljal. Pila sva in se napravila dalje.

Kmalu sva bila k dovodnemu jarku. Hoja s sodom je bila še težavnejša, kakor po planem. Sod je zadeval ob jarek in venomer sva padala z ene strani na drugo, poleg tega pa je postal moj tovariš zelo pijan. Noge so se mu opletale in vedno je klecal na kolena, parkrat je celo padeł v jarek; takrat je zdrknil sod po drogu na njegov hrbet in teža je potegnila mene za njim, da smo se valjali vsi trije na kupu. Težko je bilo potem dvigniti sod in spraviti tovariša zopet na noge.

Dočim je bila pot po rum zelo kratka, je bila pot nazaj v jarek zelo dolga. Hodila sva najmanj pol ure po jarku, toda še vedno nisva prišla v ognjeni rov. Rov je bilo zelo težko razločiti, ker je pritisnila megla k zemlji in povečala temo. Parkrat sva počivala, otipavala predmete in skušala prodreti z očmi skozi temo do pravilne smeri, toda zaman, vhoda v ognjeni rov nisva mogla najti na noben način. Oblival naju je znoj od neprestanega letanja po jarkih, sem in tja, padanja, butanja z glavo v kamne in prerivanja skozi tesnobne prehode. Imela sva okrvavljene roke in boleča kolena. Začela sva si biti v skrbeh, toda kljub največjemu naporu nisva mogla izslediti prave smeri. Zašla sva v pravi labirint jarkov in rovov, ki pa niso bili obljudeni, ampak prazni, mokri, ostudni, smrdeči po trohnobi in iz katerih ni bilo nobenega izhoda.

Hodila in iskala sva ga gotovo že celo uro in sva nazadnje obupana obstala v jarku, kjer je zevala iz stene odprtina razbitega skrivališča. Sod z rumom sva vrgla na zemljo in počenila izmučena poleg njega. Tovariš je bil obupan, njegova pijanost se je razblinjevala v skrb, kaj bo, če se izgubiva, ali pred dnem ne najdeva najinih postojank. Mene pa je cela zadeva bolj zabavala, kakor skrbela. Ako si zaideva predaleč, naju k večjemu lahko ujame sovražnik in bi se ta reč končno napravila brez komedij. Neumno bi bilo le, ako bi prišla v kako past in bi zraven

poginila. Neprijetno pri vsem tem je bilo le to, da sva vlačila celo težki sod ruma.

Posvetovala sva se, kaj naj narediva. Omenil sem, da se najbrže nahajava med našo in sovražno linijo v zapuščenih jarkih in sva nekako pomotoma pasirala našo linijo. Situacija na vsak način torej ni bila prijetna; ako do jutra ne najdeva izhoda nazaj potem morava čez dan ostati v jarku, ker podnevi nikakor ne bova mogla nazaj. Mogoče pa sva že pasirala tudi italijansko fronto in jo imava že za hrptom. Tega Unterberger ni hotel verjeti, jaz pa sem mu nagajal in trdil, da ni drugače. Končno sem ga prepričal, da se morava vrniti nazaj po poti odkoder sva prišla. Naložila sva torej sod na rami in odrinila s tovorom nazaj po jarku. Hodila sva kljub opreznosti menda precej glasno, noge najine so bile težke, pijane in je le glava vsled neprijetnega položaja postala jasnejša, tovariš je med potom še grdo klel, kadar je zadel z nogami ob kako zapreko. Rov je bil teman in vlažen, poln megle, iz katere je že rosila jutranja vlaga. Nenadoma je stopil z nogo v globočo in padel na obraz. Pobirajoč se s tal je zaklel robato italijansko kletev. V

tem hipu se je tik pred nama pojavila temna postava, kakor bi se izluščila iz zemlje in čula sva laški klic:

„Kdo je?“

Videl sem skozi megleni mrak, kako se je tista postava bližala Unterbergerju z razprtimi rokami, Unterberger pa je kriknil, vrgel drog z sodom na tla in planil proti meni. Jaz pa, gnan istotako od neke čudne sile, sem spustil sod in se spustil v tek pred tovarišem po jarku.

Tekla sva brez sape, ne oziraje se na razne zapreke, brez cilja dalje po rovu pravzaprav ne vedoč kam tečeva. Bila sva tako tesno drug za drugim, da mi je Unterberger venomer skakal na pete.

Naenkrat začujem Samčev glas:

„Kaj pa je?“

Takrat sem se streznil, obstal in videl, da sem v našem strelskem rovu. Poleg mene je stal Unterberger ves prepaden. Nevede, brez iskanja sva pritekla na najina mesta.

Takrat je pričela postajati megla vedno bolj bela, gostejša in minevala je druga noč v sektorju šte. 5.

A. K.:

O POČETKIH SOCIJALISTIČNEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM.

(Dalje.)

Obsojenih je bilo več, in sicer: v Kamniku 8 sodrugov, radi prestopka § 23 tiskovnega zakona, 4 so sedeli po 4 dni v preiskovalnem zaporu, najpreje so bili obsojeni: 1 na teden, drugi na 14 dni, dva na 8 dni, 4 oproščeni, vsled rekurza se je znižala kazen kamniških sodrugov: 1 na 3 dni, dvema na 2 dni, dvema na 24 ur. V Ljubljani je bilo 5 sodrugov obtoženih; obsojenih pa pri okrajni sodnji: 2 vsak na 3 tedne, 1 na 8 dni, 2 oproščena; pri deželni sodnji: 2 vsak na 8 dni, drugi oproščeni. V Zagorju so bili obsojeni 3: eden na 10 fl. globe, dva vsak po 5 fl.; vsled § 23 tiskovnega zakona. Vsled rekurza je bil prvi oproščen, druga dva obsojena kot v prvi inštanci.

Agitacijskega denarja se je od zadnjega strankinega zbora nabralo okoli 200 fl. Bloki so bili razdani šele v zadnjem času. Gibanju so postavljene najrazličnejše ovire. Na Gorenjskem ni dobiti nobenega

lokala; tam je precej delavcev. Gostilničarji se boje zameriti Kranjski industrijski družbi. V Belipeči (Waissenfels) so odvzeli delavcem zadnji lokal, kjer so še mogli imeti shode. Okrajno glavarstvo v Radovljici je delegiralo za shod kot svojega zastopnika g. rudniškega direktorja.

Vendar gre gibanje polagoma naprej, da bi se več napravilo, ni ljudi in sredstev.“ —

Glede Trsta: Tu je socijalistično gibanje razmeroma še mlado. L. 1889 se je ustanovila zveza „Confederazione Operaia“, ki so jo l. 1891 uradno razpustili. Italijansko pisana socijalistična lista „Avanti“ in „Il Proletario“ sta prenehala drug za drugim. Pri zadnjem so škodovale anarhistične tendence. L. 1891 so ustanovili nemški delavci „Deutsches Le-severein“, ki so ga oblasti po 1. maju 1892 razpustile. Načelnik je bil s. Pregant, ki so ga obsodili na 50 fl. globe.

Slovenski list z imenom „Delavski List“ je izhajal nekaj časa v Trstu, ali so ga uničile stalne konfiskacije in šikane. Urednika sodruga Zadnika so, ker je očital drž. pravdniku „neznosno postopanje“, obsodili na 4 tedne zapora.

V l. 1892 se je sklicalo več nemških shodov po § 2, potem pa italijanskih in slovenskih; šlo se je za tem, da se ustanovi zopet društvo. Glavno so delovali za tem od slovenske strani; italijanskih delavcev se je polastil anarhistični duh, češ, vsaka organizacija je brezpomembna. Nemci pa so stali ob strani. Ustanovitev „Splošnega delavskega izobraževalnega in pravovarstvenega društva“ je bila prepovedana; ministrstvo za notranje zadeve pa je prepoved razveljavilo; vršil se je ustanovni občni zbor 14. maja 1893, ki ga je c. kr. komisar razpustil, češ, da ga ne pripozna kot „društven shod“. Naznanil je proponente sodnji po § 19 zbor. zak., ali sodišče jih je oprostilo. Gibanje za splošno volilno pravico je bilo znatno. Vršili so se trije shodi. Radi pobiranja strankinega davka sta bila obsojena sodrug Zadnik na 6 dni, s. Poljšak na dva dni, na temelju gremijalnega patenta iz l. 1834. **O b s t o j i s a m o s l o v e n s k a o k r a j n a o r g a n i z a c i j a.**

Preganjanja so na dnevnem redu. S. Petrič je bil aretiran radi dopisnice, ki jo je prejel iz Reke radi neke organizacijske stvari.

Na tem zboru je blagajnik Popp referiral o finančnem položaju stranke. Med drugim je konstatiral, da je gibanje na Kranjskem šele v početkih. Proti temu je takoj protestiral Grabljevic, češ, da je precej gibanja; ljudski shod, ki se je ne-

davno vršil, je posetilo do 1500 ljudi. Grabljevic je govoril še pri točki „Splošna volilna pravica in generalni štrajk“, o kateri je referiral Ellenbogen. Dejal je: „Smo za generalni štrajk, kadar se bo temeljito pretehtalo, če je pripraven čas zato. Spojiti pa zahtevo po volilni pravici z generalnim štrajkom ne gre. Za osemurni delovnik je drugače nastopati kot za volilno pravico in ne sočasno. Če pa bi prišlo do tega, ne bo štrajk množic pri nas zavzel takšne dimenzije kot v bolj industrijskih deželah, vendar pa bomo storili po svoji moči, da izvršimo nalogo, ki jo bo strankin zbor naložil.“

Ludvik Zadnik je tudi večkrat govoril. Pri pravkar omenjeni točki se je v pogledu generalnega štrajka priključil Adlerjevi resoluciji, ki je šla za tem, da se za generalni štrajk počaka ugodnega trenutka. Glede Trsta izjavlja, da izgleda kakor da bi v Trstu ne bil nikdo za volilno pravico, ali v resnici je drugače; želi dela v tem oziru. — Pri točki tisk je govoril Zadnik k predlogu Saska (Insbruck), ki je želel, da se ustanovi za tirolsko italijansko delavstvo italijanski list. Zadnik je bil proti temu, da se osnuje italijanski list, češ, ta bi moral izhajati na Dunaju, ker so v Trstu strašne zapreke: ni ljudi za delo, nejasnost je v glavah, strasten nacijonalizem vlada. Za organizacijo italijanskih delavcev manjkajo predpogoji. Naj se zato raje izdajo od časa do časa italijanski letaki ali brošure. V Italiji je tega precej, vendar italijanski sodrugi ne vrše nobene propagande. Strinja se s predlogom Reslja, da se za slovaške delavce osnuje časopis, ki so nam bližji kot Italijani. (Konec prih.)

LISTEK.

ODJEMALCEM IN NAROČNIKOM.
Mnogo jih je, ki prejemajo naš mesečnik, ali pozabijo, da je treba plačati naročnino. Zadržna založba mora plačati tisk in vse drugo v redu.

Opozorilo. Zadržna založba v Ljubljani je doslej izdala šest knjig in 13 brošur. Male brošure so se razprodale ob raznih prilikah, knjig pa se prav malo razpeča. Opozarjamo zavedne (to je tiste, ki se zavedajo, kolikšne važnosti je dobra knjiga za delavskega človeka), da se nad tem dejstvom zamislijo in gredo na delo...

„Pohvala“. Prejemamo, zlasti v zadnjem času precej pisem in dopisnic, kjer se razni čitatelji našega mesečnika prav pohvalno izražajo o našem listu. Razume se, da je nam to všeč, ali vse bolj bi se nam vsak prijatelj našega mesečnika prikupil, če bi nam nabral par naročnikov.

O blagopokojnem županu dr. Lj. Periču nam je bil svoj čas obljubljen od poznavatelja njegovega dela daljši spis. Kljub urgencam ga do danes nismo prejeli, kar moramo v svoje opravičilo sporočiti, ker smo pisali, da ta spis priobčimo. Ni tedaj naša krivda, če je ostalo le pri „obljubi“.

Restavracija Ljubljanski dvor

Prvovrstna kuhinja.

Vsak dan

sveže morske ribe.

Specijalitete.

Vina izbrana, pristna

domaća in inozemska.

Specijalni kraški

teran in refoško.

Se priporoča

BOGDAN PUPOVAC

lastnik.

Zadružna banka v Ljubljani

Aleksandrova cesta 5

Delniška glavnica dovoljena D 5,000.000.

Delniška glavnica vplačana D 4,000.000.

SPREJEMA hranilne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun.

IZVRŠUJE kulantno in vestno vse bančne posle in finančne transakcije.

OBREŠTUJE zelo ugodno; po dogovoru.

POSOJUJE proti zadostni varnosti zadrugam in zadrugarjem po zmerni obrestni meri.

Zadruge in zadrugarji naj se obračajo v vseh slučajih, ki se tičejo denarnih vprašanj, na

Zadružno banko v Ljubljani, Aleksandrova cesta 5

Splošno kreditno društvo

Ustanovljeno leta 1898

v Ljubljani

Ustanovljeno leta 1898

registrovana zadruga z omejeno zavezo

Sprejema **HRANILNE VLOGE** na tekoči račun in na hranilne knjižice. — Obrestuje po dogovoru.

Od leta 1912 je uprava v rokah zadružno-organiziranega delavstva.

Rezervni fond Din 50.000.—; Hranilne vloge Din 1,500.000.—

Deleži Din 50.000.—

Pisarna: ALEKSANDROVA CESTA ŠT. 5

KONZUMNE ZADRUGE

so združitve konzumentov, ki imajo namen vse potrebščine za gospodarstvo v velikem nakupovati, eventuelno jih tudi izdelovati oz. pridelovati v svoji upravi ter jih oddajati iz svojih skladišč in prodajaln.

Vsakomur bo znano

da se blago v velikem bolj poceni kupi kot na drobno. Vemo pa tudi, da ni vsakomur mogoče blaga na veliko kupovati, zato se združujejo ljudje v zadruge, da se vse potrebščine skupno nakupijo in se v skupnem prostoru razdeljujejo. Razdeljevanje izvršujejo zaupniki, ali če je dela preveč za prostovoljce, izvršujejo to delo po zaupnikih določeni proti nagradi.

Načela konzumnih zadrug so:

1. Živila in vse potrebščine za življenje morajo biti dobre kakovosti in poštenih cen.
2. Vse oddano blago je sproti plačati, ker dajanje na up je zlo, ki povzroča gospodarsko odvisnost.
3. Uprava in gospodarstvo morata temeljiti na demokratični podlagi.
4. Vsakomur naj bo mogoče udeleževanje v združnem delu.
5. Blago je vedno oddajati po tržni ceni.
6. Enakopravnost vseh združnih članov; osebi, ne kapitalu, gre veljava.
7. Nabirati je nedeljivo združno premoženje.

Kako postanem član konzumnih zadrug?

Priglasiti se moramo v združni prodajalni, podpisati pristopno izjavo, vplačati pristopnino in se obvezati vplačati članski delež. Tam dobimo pravila, združne knjižice, koledarje, navodila itd.

V Sloveniji je najbolj razširjeno in najbolj poznano

Konzumno društvo za Slovenijo r. z. z o. z.

ki oddaja v 39 združnih prodajalnah najrazličnejše življenjske potrebščine. Centrala je v Ljubljani VII. v Združnem domu.

Telegrafski naslov KODES — Ljubljana. Telefon št. 178.

Hranilne vloge obrestuje najkulantnejše.